

5. Boyd D. A Blogger's Blog: Exploring the Definition of a Medium. *Reconstruction*. № 6. 2006. URL: [http:// www.danah.org/papers/ABloggersBlog.pdf](http://www.danah.org/papers/ABloggersBlog.pdf)

6. Bruner J. The narrative Construction of Reality. *Critical Inquiry*. Vol. 18, 1. (Autumn, 1991). P. 1–21.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-353-1-9>

Сітцева М. В.,
аспірантка кафедри практичної психології
Київського університету імені Бориса Грінченка
Науковий керівник: Лозова О. М.,
доктор психологічних наук,
професор кафедри практичної психології
Київського університету імені Бориса Грінченка

ЗАСОБИ АНІМАЦІЇ У ФОРМУВАННІ АТРИБУТИВНИХ СТИЛІВ ОСОБИСТОСТІ

Анотація. Вивчення можливостей формування атрибутивного стилю особистості засобами такого поширеного виду аудіовізуальних мистецтв, як анімація, має вагомий науковий інтерес, даючи змогу виявити причини розгортання та домінування певних стилів атрибуції, шляхи корекції небажаних проявів атрибутивних стилів.

Ключові слова: аудіовізуальна репрезентація, візуальний контент, анімація, атрибутивний стиль.

Sittseva M. Animation tools in the person's attributional styles formation

Summary. The study of the attributive style forming by means of animation has great scientific interest, allowing to identify the reasons for the deployment of certain attribution styles, ways to correct undesirable manifestations of it.

Key words: audiovisual representation, visual content, animation, attributional style.

В умовах інформаційного суспільства осмислення проблеми особистості набуває нової якості: фокус особливої уваги науковців зміщується на питання всебічного розвитку особистості

в інформаційному просторі. Особистість дедалі частіше осмислюється в одному контексті з поняттями «медіа» або «аудіовізуальний контент».

З одного боку, аудіовізуальний контент перетворився сьогодні на засіб комплексного освоєння людиною навколишнього світу, оволодіння нею широким спектром можливостей для свого розвитку. З другого, особистість сьогодні перебуває в ситуації все зростаючого інформаційного потоку, під впливом якого формуються її художньо-естетичні, інтелектуальні, соціальні інтереси й цінності. Аудіовізуальна взаємодія є, таким чином, засобом-посередником у відображенні навколишнього світу, повідомляючи людині інформацію про світ [4].

Одним із основних завдань сучасної психологічної науки є вироблення комплексного уявлення про функціонування внутрішнього світу особистості, розробка цілісної моделі суб'єктивного досвіду людини. Особистість сьогодні мислиться не як сукупність рис та властивостей, а як цілісне системно-структурне утворення, окремі прояви якого знаходять своє вираження в особистісних якостях і властивостях. Відтак, предметом дослідження психології стає певний аспект даної цілісності як окремих елемент системи взаємозв'язків суб'єкта з навколишнім світом.

Найголовніше питання когнітивної психології полягає у тому, як саме людина збирає інформацію про світ, як відчуває, переживає, осмислює і систематизує цю інформацію у свідомості. Пояснювальним засобом, серед іншого, тут виступає атрибуція як імпліцитно застосовуваний процес засвоєння інформації із зовнішнього світу.

При отриманні нової інформації з оточуючого світу ми маємо певним чином її засвоїти. Засвоєння, у свою чергу, базується на двох підставах: по-перше, на попередньому досвіді та знаннях, по-друге, у психіці недостатньо ресурсу щоби досягнути усю сукупність зовнішніх стимулів, тож потрібні певні критерії відбору. Процес сприймання нової інформації через поєднання її з уже наявним досвідом дає змогу заощаджувати енергію мозку та прискорювати засвоєння нового через механізми асоціювання та узагальнення. Зокрема, це проявляється у тому, що індивід віддає перевагу певним схемам інтерпретації оточуючих людей та ситуацій, або у тому, на чому першочергово зосередить свою увагу (вибірковість процесу уваги), або ж як реагуватиме чи які поведінкові шаблони застосовуватиме у певних ситуаціях. Основним механізмом активізації цих схем у діяльності особистості є атрибуція.

Теорія атрибуції – потужний пояснювальний принцип, який пояснює приписування тих чи інших характеристик певним явищам і об'єктам світу. Поряд із оціночним судженням, атрибутування дає змогу виявити суб'єктивне ставлення до об'єкта, явища чи ситуації.

Атрибуція як процес через накопичення досвіду закріплюється як певна риса, що забезпечує індивідуальне сприйняття особистістю об'єктів світу, є відносно усталеним утворенням, що динамічно розвивається під впливом накопичення нового досвіду. Цей інструмент психіки фіксується на рівні особистісної риси – атрибутивного стилю [2].

Атрибутивний стиль у широкому розумінні – це звичний спосіб пояснення причин життєвих подій, усталена форма взаємодії особистості з навколишньою дійсністю. Феномен атрибутивних стилів особистості ґрунтовно розроблений у сучасній науці, зокрема у працях родоначальників поняття Ф. Хайдера, Г. Келлі, М. Селігмана, а також у наукових дослідженнях Дж. Роттера та Д. Бема, які вивчали феномен самосприйняття, Р. де Чармса, який є автором концепції особистої причетності, Л. Фестінгера, засновника теорії когнітивного дисонансу, Р. Нісбета та С. Валінса, які поглиблювали дослідження теорії атрибуції, Е. Джоунса та К. Девіс, які вивчали властивості атрибуції тощо. Однією з провідних вітчизняних дослідниць атрибутивного стилю є Т.В. Клібайс [3], у дисертаційному дослідженні якої комплексно вивчено феноменологію атрибутивного стилю та суттєво поглиблено наукове розуміння даного поняття у вітчизняній психологічній науці.

За майже століття свого існування анімаційні фільми органічно увійшли в наше життя, вони мисляться невід'ємною складовою дитинства та дозвілля загалом. Анімаційний (мультиплікаційний) фільм в рамках буденної свідомості пересічного глядача сприймається як виключно дитячий продукт, покликаний розважати та повчати юну глядацьку аудиторію. Проте анімаційні фільми затребувані і серед дорослої аудиторії, де слугують розважальним засобом, способом отримання емоційних вражень від перегляду [6; 7].

Головне питання, яке постає при аналізі анімації з психологічної точки зору полягає у тому, яким чином та в якій мірі ті чи інші анімаційні засоби здійснюють вплив на глядачів [5]. Видається актуальним виявлення тих механізмів, які провокують не тільки інтерес до анімації як продукту, але й можливості анімаційного продукту при взаємодії з глядачем. Науково цінним видається питання змісту та структури засобів анімації, чинників їх впливу на формування певного психологічного утворення. Це визначає необхідність виокремлення провідних психологічних особливостей та структури анімації як продукту для глядацької аудиторії.

При детальнішому заглибленні в явище анімації прослідковуються ключової риси цього виду мистецтва – символічність зображувальних засобів; провідна роль фантазії у можливості сприйняття анімації, «додумування» глядачем на підставі побаченого символічного/

знакового/схематичного зображення [1]. На основі певних візуальних і звукових елементів глядач конструює смисли побаченого, виробляє розуміння та власне ставлення. Тож зручно зіставити феноменологічну спорідненість атрибутивного стилю як основного засобу, яким оперує глядач при перегляді анімації, та атрибутивного стилю як особистісної риси, що спрямована на спрощення пояснення і розуміння світу. Саме завдяки високому рівню символічності анімації як виду аудіовізуальних мистецтв на перший план виходять процеси атрибуції як механізму приписування явищу чи об'єкту додаткових ознак і якостей.

Проте питання впливу екранних аудіовізуальних мистецтв загалом та анімаційних фільмів, зокрема, на глядацьке сприйняття у психологічній науці залишається відкритим. Видається актуальним дослідити структуру та психологічні аспекти впливу анімаційних засобів на особистість, зокрема на таку індивідуально-психологічну особливість, як атрибутивний стиль. Тому дослідження специфіки перцепції та інтерпретації анімаційних засобів є актуальним для розуміння того, як можуть проявлятися атрибутивні стилі особистості. Оцінка стану досліджуваної проблеми свідчить про те, що на сьогодні вона недостатньо теоретично і практично вивчена, зокрема, не існує цілісної концепції та системи застосування засобів анімації у регуляції особистісних станів, недостатньо дослідженими є потенційні психокорекційні можливості впливу анімації на особистісні риси та властивості.

Список використаних джерел:

1. Алфьорова З. Термінологічні ігри щодо візуальних мистецтв. Мистецтвознавство України : зб. наук. пр. / Акад. мистец. України, Ін-т пробл. сучас. мистец. К., 2009. Вип. 10. С. 166–170.
2. Дудник О., Малімон Л. Атрибутивний стиль як детермінанта модальності емоційних проявів особистості. *Психологічний журнал*, 2022. (9), 13–24.
3. Клібайс Т. В. Психологічні особливості становлення атрибутивного стилю дорослих : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 ; наук. кер. О. М. Лозова ; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ, 2014. 236 с.
4. Agnieszka Piotrowska. *Psychoanalysis and Ethics in Documentary Film*. London : Routledge, 2013. 280 p.
5. Alex Widdowson. *Identifying Caricatures Among the Character Designs of Animated Documentaries which Feature Both Anonymous and Identifiable Interview Subjects*. Masters dissertation. Royal Collage of Art: London. 2017.
6. Pikkov Ü. *Animasophy. Theoretical writings on the animated film*. Estonian Academy of Art, 2010. 200 p.
7. Ülo Pikkov. *Anti-Animation: Textures of Eastern European Animated Film*. Estonian Academy of Arts, 2018. 264 p.